

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين، اللهم صل وسلم على نبينا محمد وعلى آله وأصحابه أجمعين

พัตวาของคณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

เรื่อง : ดอกเบี้ยตามคำพิพากษาศาลอาจไม่ใช่ดอกเบี้ยตามข้อห้ามของหลักศาสนาอิสลาม

พัตวาของคณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

คณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ในการประชุมครั้งที่ 8/2554 วันพุธที่ 15 สิงหาคม 2554 มีความเห็นว่า ดอกเบี้ยตามคำพิพากษาศาลอาจไม่ใช่ดอกเบี้ยตามข้อห้ามของหลักศาสนาอิสลามเสมอไป

ข้อมูลสนับสนุน

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ดอกเบี้ย หมายถึง ค่าตอบแทนที่บุคคลหนึ่งต้องให้ให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เพื่อการที่ได้ใช้เงินของบุคคลนั้น หรือเพื่อทดแทนการไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้อง ดอกเบี้ยจึงเป็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืม หรือค่าปรับหรือค่าชดเชยที่เรียกเก็บเป็นการเพิ่มเติมจากการผิดนัดชำระหนี้หรือผิดเงื่อนไขสัญญา ส่วนกำไร หมายถึงผลที่ได้เกินต้นทุน กำไรจึงเป็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการค้าหรือการลงทุน เมื่อการค้าหรือการลงทุนดังกล่าวมีผลประกอบการมากกว่าเงินทุนที่ใช้ในการทำการค้าหรือการลงทุน นอกจากนี้การคิดค่าปรับหรือค่าชดเชยในระบบการเงินและการธนาคารอิสลามจะมีรูปแบบและเป้าหมายที่ต่างจากการคิดค่าปรับหรือค่าชดเชยในระบบดอกเบี้ย เบี้ยปรับหรือค่าชดเชยในระบบดอกเบี้ยจะคิดคำนวณจากยอดเงินต้นคงค้าง (Outstanding amount) และจะถูกรับรู้เป็นรายได้ทั้งจำนวน ส่วนเบี้ยปรับหรือค่าชดเชยในระบบการเงินอิสลามจะคิดคำนวณจากค่างวดที่ผิดนัด (Installment amount) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดวินัยทางการเงิน รักษาระบบให้คงอยู่ ไม่เป็นการสร้างรายได้ แต่จะถูกนำไปบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์ของสังคม ส่วนรวมหลังจากที่ได้ดำเนินการหักค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงจากการผิดนัดชำระหนี้หรือผิดเงื่อนไขสัญญา ดังนั้นการคิดค่าปรับหรือค่าชดเชยในระบบการเงินอิสลามจึงไม่เป็นดอกเบี้ย [อ้างอิงจากคณะที่ปรึกษาฯ ระเบียบขององค์กรการบัญชีและการตรวจสอบสำหรับสถาบันการเงินอิสลาม หรือ Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions (AAOIFI)]

เมื่อธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีการฟ้องร้องดำเนินคดีกับลูกหนี้ที่มีสินเชื่อกับธนาคารแต่ไม่ได้ชำระหนี้ตามเงื่อนไขที่ตกลงกัน ในการยื่นฟ้องลูกหนี้ของธนาคารในคดีแพ่ง ธนาคารโดยฝ่ายกฎหมาย หรือสำนักงานทนายความภายนอก จะยื่นฟ้องเรียกหรือให้ลูกหนี้ชำระเงินต้นพร้อมกำไรและค่าชดเชย เมื่อศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเสร็จสิ้น ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ (จำเลย) ชำระเงินต้นพร้อมกำไรและค่าชดเชยตามที่ธนาคารร้องขอ แต่ในบางกรณีมีบางศาลที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ (จำเลย) ชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยแทนกำไร หรือค่าชดเชย ซึ่งเมื่อธนาคารโดยฝ่ายกฎหมาย หรือสำนักงานทนายความภายนอกได้รับคำพิพากษาดังกล่าวแล้วจะดำเนินการยื่นคำร้องขอแก้ไขคำพิพากษาจากคำว่า

“ดอกเบ็ญ” เป็น “กำไร” หรือ “ค่าชดเชย” ซึ่งในบางคดีศาลจะมีคำสั่งให้แก้ไขคำพิพากษา แต่ในบางคดี-ศาลยกคำร้องขอแก้ไขคำพิพากษา โดยวินิจฉัยว่า “แม้โจทก์จะขอให้แก้ไขจากคำว่าดอกเบ็ญเป็นค่าชดเชยแบบไม่ทบต้น แต่ค่าชดเชยดังกล่าวก็คือดอกเบ็ญซึ่งได้วินิจฉัยในคำพิพากษาแล้ว เพียงแต่โจทก์เรียกให้แตกต่างออกไปเท่านั้น กรณีจึงไม่มีเหตุเปลี่ยนแปลงคำพิพากษา ให้ยกคำร้อง” ซึ่งเมื่อศาลยืนยันคำพิพากษาดังกล่าว ฝ่ายกฎหมายมีความเห็นว่าคำพิพากษาซึ่งใช้คำว่า “ดอกเบ็ญ” แทนคำว่า “ค่าชดเชย” อาจก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาเนื่องจากอาจเป็นการดำเนินการที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 มาตรา 12 ได้กำหนดให้ธนาคารมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจทางการเงินที่ไม่ผูกพันกับดอกเบ็ญ และต้องไม่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม ซึ่งหากมีกรณีฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวจะทำให้เกิดปัญหาในการเรียกชดเชยจากลูกหนี้ และมีโทษตามมาตรา 47 ได้กำหนดโทษให้กรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 1 แสนบาท

ตามข้อเท็จจริง ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ลูกค้าภายใต้หลักการซื้อขาย ซึ่งธนาคารจะขายสินค้าให้ลูกค้าผ่อนชำระ โดยผลประโยชน์ที่ธนาคารได้รับจากการค้าคือกำไรไม่ใช่ดอกเบ็ญ ดังนั้นสิ่งที่ลูกหนี้ผ่อนชำระคืนธนาคารจึงประกอบด้วยเงินต้นและกำไรไม่ใช่ดอกเบ็ญ ส่วนเบ็ญปรับหรือค่าชดเชยที่ธนาคารเรียกเก็บจากลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้หรือผิดเงื่อนไขสัญญาที่มีรูปแบบและเป้าหมายที่ต่างจากการคิดค่าปรับหรือค่าชดเชยในระบบดอกเบ็ญ จึงไม่ใช่ดอกเบ็ญ แม้ศาลจะมีคำพิพากษาว่า “กำไร” หรือ “ค่าชดเชย” ก็คือ “ดอกเบ็ญ” ก็ไม่อาจทำให้เนื้อหาความหมายของ “กำไร” หรือ “ค่าชดเชย” ในระบบการเงินอิสลามเปลี่ยนแปลงไปเป็น “ดอกเบ็ญ” แต่อย่างใด เพียงแต่ต้องพิจารณาว่าสิ่งที่ศาลพิพากษาว่าเป็นดอกเบ็ญตามข้อเท็จจริงแล้วคืออะไร หากพิจารณาแล้วเป็นกำไรก็สามารถสรุปความเห็นได้ว่าเป็นกำไร หรือหากพิจารณาแล้วเป็นค่าชดเชยก็สามารถสรุปความเห็นได้ว่าเป็นค่าชดเชย จึงจะเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และเหมาะสมที่สุด

หลักฐานอ้างอิง

1. وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا

“และอัลลอฮ์ทรงอนุมัติการค้า และห้ามเรื่องดอกเบ็ญ” (อัลบะเกาะเราะฮ์ 275)

ศาสนาอิสลามอนุญาตการค้าซึ่งหมายรวมถึงผลตอบแทนจากการค้า แต่ไม่อนุญาตให้เรียกเก็บค่าตอบแทนจากการให้กู้ยืม เนื่องจากผลตอบแทนจากการให้กู้ยืมคือดอกเบ็ญ หรือริบา ในขณะที่ผลตอบแทนจากการค้าไม่ว่าจะเป็นการค้าแบบสดหรือแบบผ่อนคือกำไรที่ศาสนาอนุญาต

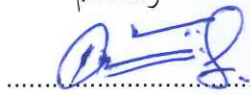
2. أَلْجُودُ لِلْمَقْصِدِ وَالْمَبْذُورُ لِلْمَبَانِي

“หลักพิจารณาในการทำข้อตกลง คือ ให้พิจารณาที่เจตนาและความหมาย ไม่ใช่พิจารณาที่คำพูดและรูปคำ”

การทำสัญญาสินเชื่อในระบบการเงินอิสลามระหว่างลูกค้าและธนาคารวางอยู่บนหลักการซื้อขายที่มีผลประโยชน์เป็นกำไร และมีรูปแบบและเป้าหมายของการคิดค่าชดเชยการผิดนัดชำระหนี้หรือผิดเงื่อนไขสัญญาภายใต้ระบบการเงินอิสลาม การให้คำพิพากษาของศาลว่าเป็นดอกเบ็ญจึงไม่สามารถทำให้เนื้อหาของกำไร หรือค่าชดเชยภายใต้ระบบการเงินอิสลามเปลี่ยนแปลงไปเป็นดอกเบ็ญ แต่อย่างใด

3. อ้างอิงจากนักวิชาการมุสลิมร่วมสมัย เช่น มุฮัมมัด ตากี อุสมานี ดร. อับดุลสตัตตาร์ อะบูซูดดะฮ์ และคณะที่ปรึกษา
ชะรีอะฮ์ขององค์การการบัญชีและการตรวจสอบสำหรับสถาบันการเงินอิสลาม หรือ Accounting and Auditing
Organization for Islamic Financial Institutions (AAOIFI) มีความเห็นว่า อนุญาตให้คิดเบี่ยปรับจากการชำระหนี้ล่าช้า
ได้แต่ต้องนำเงินดังกล่าวไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์บนพื้นฐานของหลักการ “อิติซาม อัลตะบรूर” ในมัซฮับมาลิกีย์ ซึ่ง
ลูกหนี้ต้องตกลงยินยอมที่จะบริจาคเงินและแต่งตั้งธนาคารเพื่อทำหน้าที่นำเงินไปบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์ในกรณีที่
ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามสัญญา เมื่อธนาคารได้นำเงินไปบริจาคแล้ว เงินจำนวนนั้นไม่ถือว่าเป็นริบา (ดอกเบี้ย)
โดยแนวคิดนี้เป็นที่ยอมรับของสถาบันการเงินอิสลามส่วนใหญ่ทั่วโลก

والله أعلم

ผศ.ดร.มะรอนิง สะแลมิง

ประธานที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย